

STUDIO GHIBLI

MIEJSCE FILMU ANIMOWANEGO
W JAPOŃSKIEJ KULTURZE

スタジオジブリ

Próbka książki wyłącznie do celów informacyjnych.

© Copyright by Wydawnictwo KIRIN

SPIS TREŚCI

NOTA O TYTUŁACH

9

OD REDAKCJI

11

HISTORIA ANIMACJI JAPOŃSKIEJ W ZARYSIE

15

JERZY MALINOWSKI

WIZYTA W MUZEUM GHIBLI

25

YOSHIMASA MIZUO

UKRYTA GWIAZDA STUDIA GHIBLI:

PRODUCENT TOSHIO SUZUKI

31

JOANNA ZAREMBA-PENK

NAUSICAÄ Z DOLINY WIATRÓW HAYAO MIYAZAKIEGO –

MANGA I ANIME, DWA ARCYDZIEŁA

41

ADRIANNA WOSIŃSKA

SEN O CYWILIZACJI.

LAPUTA – PODNIEBNY ZAMEK HAYAO MIYAZAKIEGO

55

KRZYSZTOF STEFAŃSKI

CZY WYPADA PŁAKAĆ NA *GROBOWCU ŚWIETLIKÓW?*

69

ELŻBIETA KOSTOWSKA-WATANABE

MÓJ SĄSIAD TOTORO W JAPONII UTRACONEJ

81

KATARZYNA KULPIŃSKA

*PODNEBNA POCZTA KIKI HAYAO MIYAZAKIEGO JAKO
AUTORSKA KONCEPCJA RITE DE PASSAGE*

97

RADOSŁAW SIEDLIŃSKI

*NOSTALGIA I TOŻSAMOŚĆ. WOKÓŁ
POWROTU DO MARZEŃ ISAO TAKAHATY*

127

MARCIN LISIECKI

*MIĘDZY WESTERNEM A MELODRAMATEM.
POSTMODERNISTYCZNA WIZJA FILMU
HAYAO MIYAZAKIEGO SZKARŁATNY PILOT*

143

MAREK BEDNARZ, MARCIN LISIECKI

*PAMIĘĆ, ŚWIADOMOŚĆ I TOŻSAMOŚĆ SPOŁECZNA BOHATERA
FILMOWEGO. REFLEKSJE NA PODSTAWIE SZUMU MORZA
TOMOMIEGO MOCHIZUKIEGO*

167

RADOSŁAW BOLAŁEK

*OKRUCHY JAPOŃSKIEJ KULTURY W SZUMIE MORZA
TOMOMIEGO MOCHIZUKIEGO*

185

MAGDALENA FURMANIK-KOWALSKA
IKONOGRAFIA JENOTÓW, LISÓW I JAPOŃSKICH DEMONÓW
W FILMIE *SZOPY W NATARCIU. POM POKO*

199

JOANNA ZAREMBA-PENK
O MŁODOŚCI, MIŁOŚCI I MARZENIACH W FILMIE
YOSHIFUMIEGO KONDŌ *SZEPT SERCA*

215

KATARZYNA PACZUSKA
KSIĘŻNICZKA MONONOKE HAYAO MIYAZAKIEGO
JAKO OPOWIEŚĆ O SKUTKACH CYWILIZACJI

225

JOANNA CHOŁAŚCIŃSKA
POEZJA WPLECIONA W RYTM CODZIENNOŚCI.
REFLEKSJE NA TEMAT FILMU ISAO TAKAHATY
RODZINKA YAMADÓW

237

IWONA MERKLEJN
ALICJA I KONFUCJUSZ W KRAINIE BOGÓW.
BOGACTWO KULTUROWE WSPÓŁCZESNEJ JAPONII
W FILMIE HAYAO MIYAZAKIEGO
SPIRITED AWAY: W KRAINIE BOGÓW

255

MILENA M. ŚLIWIŃSKA
GRAMATYKA ANIME. SCHEMAT BAJKI WEDŁUG WŁADIMIRA
PROPPA A ANIME. NA PODSTAWIE FILMU
NARZECZONA DLA KOTA

277

ELŻBIETA KRUSZYŃSKA
O POSZUKIWANIU WŁASNEJ TOŻSAMOŚCI –
RUCHOMY ZAMEK HAURU
287

MARCIN LISIECKI
IMPOTENCJA KRÓLA I MAGIA W KULTURZE POPULARNEJ.
ANALIZA NA PODSTAWIE *OPOWIEŚCI Z ZIEMIOMORZA*
GORŌ MIYAZAKIEGO
303

MARCIN JAWORSKI
PONYO HAYAO MIYAZAKIEGO –
„JA” W ZWIERCIADLE „INNOŚCI”
323

FILMOGRAFIA
339

OSOBY ZWIĄZANE ZE STUDIEM GHIBLI
347

STRESZCZENIA W JĘZYKU ANGIELSKIM (*ABSTRACTS*)
351

RADOSŁAW BOLAŁEK
OKRUCHY JAPOŃSKIEJ KULTURY W SZUMIE MORZA
TOMOMIEGO MOCHIZUKIEGO

Filmy tworzone przez Studio Ghibli¹ podejmują zróżnicowaną tematykę, a ich akcja umiejscowiona jest w różnym czasie i niejednokrotnie w wyimaginowanej przestrzeni. W związku z tym jakakolwiek próba ich klasyfikacji czy gradacji stanowi dość duży problem. Jednym ze sposobów podziału może być stopniowanie filmów Studia Ghibli na podstawie występowania w fabule elementów związanych z kulturą japońską.

Klasyfikację najprościej jest rozpocząć od znalezienia elementów skrajnych. Za najmniej nacechowany elementami kultury japońskiej można uznać film *Opowieści z Ziemiomorza*. Scenariusz powstał bowiem na bazie powieści Ursuli Le Guin, co stwarza już pewną dozę obcości, natomiast akcja rozgrywa się w wymyślonej krainie, gdzie z oczywistych przyczyn postacie nie są Japończykami.

Na tym samym biegunie plasować się będą również dwa filmy Hayao Miyazakiego: *Laputa – podniebny zamek* i *Nausicaä z Doliny Wiatru*². W obu utworach rzecz się dzieje w wyimaginowanej czasoprzestrzeni, a już same tytuły mówią o zachodnich in-

¹ Liczone razem ze wczesnymi dokonaniem filmowymi Hayao Miyazakiego i Isao Takahaty.

² Często polskie tłumaczenie tytułów jest dyskusyjne (czy wręcz błędne), jednakże aby zachować przejrzystość tekstu, w większości zostaną one zachowane.

spiracjach: Laputa – latająca wyspa z *Podróży Guliwera* Jonathana Swifta oraz Nausicaä – książeczka z mitologii greckiej, która w Polsce znana jest jako Nauzykaa lub Nausikaa.

Również do tej grupy należeć będą *Podniebna poczta Kiki* oraz *Szkarłatny pilot*, których akcja rozgrywa się w świecie zbliżonym do naszego, jednakże toczą się poza Japonią i Japończycy tam się nie pojawiają. Elementy magiczne występujące w tych opowieściach inspirowane są w większej mierze historiami z zachodniego kręgu kulturowego (jak chociażby wiedźmy latające na miotłach) niż japońską tradycją.

Na drugim biegunie można umiejscowić *Szopy w natarciu. Pom poko*³, którego fabuła bazuje na legendach japońskich; pojawiają się tu liczne symbole i nawiązania do rodzimej sztuki. Dodatkowo akcja rozgrywa się w Japonii i można założyć, że wszyscy bohaterowie pochodzą z tego kraju. Oczywiście ze względu na to, iż większość z nich to jenoty, nie można nazwać ich Japończykami, jednak mimo wszystko filmowe kunopsy są pewnego rodzaju odzwierciedleniem narodu Japońskiego (nawet przedstawiciele różnych rejonów kraju mówią w odmiennych dialektach).

³ Tytuł oryginalny: *Heisei tanuki gassen Ponpoko*, dosłownie: *Pon Poko, czyli jenocie potyczki Ery Heisei*. „Pon poko” / „pom poko” (obie wersje są poprawne) to japońska onomatopeja odgłosu, jaki wydają bębny lub pełny brzuch, pojawiającego się zresztą w filmie. Tytuł ten jest dość problematyczny w tłumaczeniu i oficjalny polski tytuł jest przełożony błędnie. Mimo tego, że nazwy filmów rządzą się własnymi prawami i zrozumiałe jest przesunięcie niezrozumiałej onomatopei na podtytuł (choć tutaj tłumacz mógłby się pokusić o inwencję twórczą) oraz usunięcie enigmatycznej dla Polaka Ery Heisei (trwającej od 8 stycznia 1989 r.), to zamiana „jenotów” na „szopy” jest już niedopuszczalna. Jenot (*Nyctereutes procyonoides*), znany również jako kunopies, należy do rodziny psowatych, a szop (*Procyon lotor*) do szopowatych. Introdukcja jenotów i szopów miała miejsce w Polsce w XX wieku, więc oba gatunki są znane w naszym kraju, stąd też nie było powodów do takich zmian w tytule. Co więcej, ze względu na to, iż film jest sztuką również wizualną, pojawia się desynchronizacja przekazu pomiędzy obrazem a treściami werbalnymi.

Studio Ghibli. Miejsce filmu animowanego w japońskiej kulturze

Autor: Joanna Zaremba-Penk, Marcin Lisiecki (red.)

Osiemnastu autorów "Studia Ghibli..." ukazuje fenomen, jakim jest japoński film animowany, posługując się przykładem twórczości Studia Ghibli. Analizują oni kolejno produkcje studia, zwracając uwagę na zawarte w nich motywy, przesłanie, koncepcję, inspiracje oraz filozofię. Podkreślają szerokie spektrum tematyczne filmów oraz sztukę związaną z samą techniką animacji. To niezwykle cenne źródło wiedzy dla badaczy współczesnej kultury popularnej, filmoznawców, ale również i dla wielbicieli japońskiej animacji.

Liczba stron: 368

format: A5

okładka: miękka

data wydania: czerwiec 2012

cena detaliczna: 49,90 zł

patronaty: jfilm, anime.com.pl, Torii, Arigato, konnichiwa.pl,

granice.pl, a-g-w.info

Do kupienia na:

<http://sklep.kirin.pl/pl/ksiazki/509-studio-ghibli-miejsce-filmu-animowanego-w-japoskiej-kulturze.html>